

ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΣΤΙΣ ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

" Η άμβλωση υπό το πρίσμα του νόμου & της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας "

υπό

ΜΑΡΙΝΑΣ Δ. ΞΥΝΟΥ

Αναπληρώτρια Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Υπεβλήθη για την εκπλήρωση μέρους των
απαιτήσεων για την απόκτηση του
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης
«Δεοντολογία και Ηθική στις Βιοϊατρικές Επιστήμες»

Λάρισα, 2020

Επιβλέπων:

Δρ. Κόϊος Νικόλαος

Καθηγητής Βιοηθικής Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

1. Κόϊος Νικόλαος, Καθηγητής Βιοηθικής Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης, (Επιβλέπων)
2. Δαπόντε Αλέξανδρος, Καθηγητής Μαιευτικής-Γυναικολογίας, Τμήματος Ιατρικής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
3. Σωτηρίου Σωτήριος, Επ. Καθηγητής Εμβρυολογίας Τμήματος Ιατρικής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Τίτλος εργασίας στα αγγλικά:

Abortion under the principles of law & Greek Orthodox Church

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ABSTRACT.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΜΕΡΟΣ Α΄	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
<u>ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ, ΜΟΡΦΕΣ & ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΗΣ ΑΜΒΛΩΣΕΙΣ</u>	
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της άμβλωσης.....	9
1.2 Μορφές της άμβλωσης.....	10
1.3 Μέθοδοι της τεχνητής άμβλωσης.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
<u>ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΑΜΒΛΩΣΗ</u>	
2.1 Ιστορική αναδρομή στην Αρχαία Ελληνική Κοινωνία.....	11
2.2 Ιστορική αναδρομή στα Ρωμαϊκά χρόνια.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
<u>ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΒΛΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ</u>	
3.1 Λόγοι που οδηγούν στην άμβλωση.....	14
3.2 Σωματικές επιπλοκές- ψυχολογικές επιπτώσεις.....	16
3.3 Σωματικές επιπλοκές.....	16
3.4 Ψυχολογικές επιπτώσεις.....	17

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΑΜΒΛΩΣΗ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ & ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1.1 Το νομικό πλαίσιο της άμβλωσης στο αλλοδαπό δίκαιο.....	18
1.2 Η έναρξη της ανθρώπινης ζωής & τα δικαιώματα του εμβρύου στο Αστικό Δίκαιο.....	21
1.3 Το νομικό πλαίσιο της άμβλωσης στην Ελλάδα.....	21
1.4 Η έναρξη της ανθρώπινης ζωής & τα δικαιώματα του εμβρύου σύμφωνα με την Ορθόδοξη Εκκλησία	24
1.5 Η θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στα χρόνια του Βυζαντίου μέχρι και σήμερα.....	26
1.6 Επιχειρηματολογία υπέρ & κατά της άμβλωσης.....	28

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Σκοπός Έρευνας & Ερευνητικά Ερωτήματα.....	30
1.2 Μεθοδολογία.....	30
1.3 Αποτελέσματα.....	31
1.4 Συμπεράσματα.....	33
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	35

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η άμβλωση είναι ένα σοβαρό ηθικό ζήτημα και έχει προκαλέσει ατελείωτες συζητήσεις με την πάροδο των χρόνων. Συνήθως οι συζητήσεις σχετικά με την άμβλωση επικεντρώνονται στην ακόλουθη ερώτηση: πρέπει η άμβλωση να αντιμετωπίζεται σαν δολοφονία ενός ανθρώπου ή πρέπει να παραμείνει μια νομική επιλογή, διαθέσιμη σε όλες τις γυναίκες;

Στην εργασία παραθέτετε το νομικό πλαίσιο της άμβλωσης, καθώς και η άποψη της Ορθόδοξης Εκκλησίας, απόψεις οι οποίες φαίνεται να συγκρούονται και να έρχονται σε αντίθεση.

Ο στόχος αυτής της εργασίας είναι να ερευνήσει τις νομικές και θρησκευτικές πτυχές των αμβλώσεων. Μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, ανακαλύψαμε ότι η άμβλωση έγινε ευρέως αποδεκτή στην αρχαία ιστορία, συγκεκριμένα στην Αρχαία Ελλάδα όπου το βρέφος εξαρτάται από το συμφέρον του κράτους και του πατέρα στην αρχαία Ρώμη (παρόλο που ο όρκος του Ιπποκράτη ήταν κατά της άμβλωσης). Ωστόσο, ο Χριστιανισμός πρώτα απαγόρευσε τις αμβλώσεις, ισχυριζόμενοι τη σημασία της ζωής του εμβρύου. Από την στιγμή της σύλληψης, το έμβρυο δεν θεωρείται απλώς ως γονιμοποιημένο ωάριο αλλά ως τέλειο ανθρώπινο ον. Ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής τονίζει ότι το σώμα και η ψυχή είναι συνυφασμένα κατά τη σύλληψη.

Επίσης είδαμε ότι τα επιχειρήματα υπέρ ή κατά της άμβλωσης μπορούν να προκαλέσουν έντονες αντιδράσεις.

Η εργασία κλείνει με μια γενική σκέψη για αυτά τα βασικά ηθικά διλήματα και ακολουθεί το συμπέρασμά μου σχετικά με τις ηθικές πτυχές του ζητήματος της άμβλωσης.

Η έρευνα στηρίχθηκε στην βιβλιογραφική ανασκόπηση και σε πηγές από το διαδίκτυο.

Λέξεις- κλειδιά: Τεχνητή διακοπή κύησης, άμβλωση, Σωματικές επιπλοκές, Ψυχολογικές επιπτώσεις, Ορθόδοξη Εκκλησία, νομικό πλαίσιο

ABSTRACT

Abortion is a serious ethical issue and has provoked numerous discussions over the years. Discussions about abortion usually focus on the following question: should abortion be treated as the murder of a person or should it remain a legal option to all women?

In this paper present the legal framework of abortion, and the views of the church, which we can note that are conflicting.

The aim of this paper is to examine the legal and religious aspects of abortion. Through literature review, we discovered that abortion was widely accepted in ancient history, specifically in Ancient Greece where the infant depended on the interests of the state and the father in ancient Rome (although Hippocrates' oath was against abortion). However, Christianity first banned abortions, claiming the importance of the fetus's life. From the moment of conception, the fetus is not considered merely as a fertilized egg but as a perfect human being. Saint Maximus the Confessor emphasizes that the body and the soul are intertwined during the conception.

We have also seen that arguments for or against abortion can provoke strong reactions.

The paper closes with a general thought on these basic ethical dilemmas and follows my conclusion on the ethical aspects of the issue of abortion.

The research was based on the literature review and sources from the internet.

Keywords: Abortion, Physical Complications, Psychological Impact, Orthodox Church, Legal Framework, status of embryos

“Αν το μητρικό τοίχωμα της εγκύου γυναίκας ήταν διάφανο, τι είδους νόμους θα είχαμε για τις εκτρώσεις;”

(Dr. B. Nathanson)

“Παρατηρώ ότι όλοι όσοι είναι υπέρ των αμβλώσεων έχουν ήδη γεννηθεί”

(Ronald Regan)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αμβλώσεις αποτελούν κοινωνικό φαινόμενο της σύγχρονης εποχής. Το θέμα των αμβλώσεων έχει προκαλέσει διαμάχη λόγω των ηθικών, θρησκευτικών και κοινωνικοπολιτικών χαρακτηριστικών της. Η Χριστιανική ηθική και ο νόμος εστιάζουν στο εάν το έμβρυο μπορεί να λογιστεί ως άνθρωπος και κατά συνέπεια στο αν η τεχνητή διακοπή της κύησης είναι η όχι ανθρωποκτονία. Παράλληλα το θέμα της αυτοδιάθεσης της εγκύου, δηλαδή το δικαίωμα της να διαθέτει το σώμα της όπως αυτή θέλει, διχάζει και προκαλεί συζητήσεις.

Οι αμβλώσεις είναι ένα θέμα για το οποίο κάθε χώρα καλείται να πάρει χωριστά αποφάσεις, καθώς δεν υπάρχει σχετική νομοθεσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Τα κίνητρα και οι λόγοι που οδηγούν μια γυναίκα στη λήψη της απόφασης για άμβλωση ποικίλουν. Αυτή η απόφαση επηρεάζεται από τις συνθήκες που βιώνει η κάθε γυναίκα αλλά και από τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε κοινωνίας. Συνήθως, επηρεάζουν την τελική απόφαση περισσότεροι από ένας παράγοντες.

Στο πρώτο μέρος η εργασία προσεγγίζει το ζήτημα της άμβλωσης, όπου γίνεται αναφορά στον ορισμό της άμβλωσης, στις μορφές και στις μεθόδους των τεχνητών αμβλώσεων, στην ιστορική αναδρομή της άμβλωσης καθώς επίσης γίνεται αναφορά στους λόγους της άμβλωσης, στις σωματικές και ψυχολογικές επιπτώσεις που επιφέρει.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η νομοθεσία των ξένων χωρών και της Ελλάδας και γίνεται αναφορά στην θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας για την άμβλωση στην πάροδο του χρόνου και στις μέρες μας και τα επιχειρήματα αυτών που τάσσονται υπέρ και κατά της άμβλωσης.

Στο τρίτο μέρος γίνεται η παράθεση των αποτελεσμάτων της έρευνας και των συμπερασμάτων που δημιουργήθηκαν.

Α' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ, ΜΟΡΦΕΣ & ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΗΣ ΑΜΒΛΩΣΕΙΣ

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της άμβλωσης

A. Ετυμολογία:

Η εκούσια διακοπή της εγκυμοσύνης ορίζεται ως : «έκτρωση», «άμβλωση» και «τεχνητή διακοπή εγκυμοσύνης». Η λέξη «άμβλωση» πηγάζει από το αρχαίο ρήμα αμβλίσκω, που σημαίνει και σκοτώνω και το αμβλώ που σημαίνει αποβάλλω εκούσια το έμβρυο. Η «έκτρωση» πηγάζει από το αρχαίο ρήμα εκ-τιτρώσκω που σημαίνει τραυματίζω, πληγώνω.[1] Επομένως στην Ελληνική γλώσσα θεωρούνται συνώνυμες λέξεις.

B. Ιατρική ορολογία:

Άμβλωση είναι η αυτόματη ή η τεχνητή διακοπή της κύησης πριν από την 24^η εβδομάδα, ενώ το έμβρυο είναι μικρότερο των 500 γραμμαρίων ή δεν είναι ακόμη βιώσιμο. Ενώ στις ΗΠΑ μειώνονται οι εβδομάδες κύησης στις 20 εβδομάδες αντίθετα σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες αυξάνονται στις 28 εβδομάδες δηλαδή όταν το έμβρυο είναι μικρότερο των 1000 γραμμαρίων». [2]

Ο αυτόματος ή μη προκλητός τερματισμός τη κύησης είναι γνωστός ως αποβολή ή «ακούσια άμβλωση» και εμφανίζεται περίπου στο 30% έως 40% των κύησηων.

Η εκούσια άμβλωση ή η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης, μπορεί να πραγματοποιηθεί σε ένα ασφαλές ιατρικό περιβάλλον από μαιευτήρα-γυναικολόγο, με αναισθησιολόγο και προπάντων με τη συγκατάθεση της εγκύου, με οδηγό τις πολιτικές και νομικές κατευθυντήριες γραμμές για την διασφάλιση της υγείας της γυναίκας. Σε ορισμένες περιπτώσεις βέβαια, η άμβλωση πραγματοποιείται σε μη ασφαλές περιβάλλον (π.χ. σ' ένα ιατρείο), το οποίο δεν πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για το σωστό και ασφαλή τερματισμό της κύησης.

1.2 Μορφές τεχνητής άμβλωσης

Η άμβλωση είναι η διαδικασία τερματισμού μίας κύησης με τεχνητά μέσα. Συναντάμε τη θεραπευτική διακοπή της κύησης και τη διακοπή της κύησης όταν είναι ανεπιθύμητη, αναλόγως τα αίτια που οδηγούν στην εκτέλεσή της.

A. Θεραπευτική διακοπή της κύησης

Είναι η τεχνητή διακοπή της κύησης με σκοπό την προστασία της υγείας της εγκύου ή την αποφυγή γέννησης παιδιού με σοβαρές γενετικές ή χρωματοσωματικές εμβρυικές ανωμαλίες.

Γι' αυτό διενεργείται προγεννητικός έλεγχος που εστιάζει στην ανίχνευση προβλημάτων με την κύηση όσο το δυνατόν νωρίτερα. Αυτά μπορεί να ανωμαλίες του νευρικού σωλήνα ή γενετικές ανωμαλίες κ.α. Καθώς επίσης και τυχόν προβλήματα που μπορεί να επηρεάσουν κυρίως την υγεία της εγκύου και την φυσιολογική πορεία της κύησης.[3]

B. Διακοπή ανεπιθύμητης κύησης (Άμβλωση)

Η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης ή εκούσια άμβλωση συντελείται πριν το έμβρυο θεωρηθεί βιώσιμο, δηλαδή πριν την 24^η εβδομάδα κύησης. Πραγματοποιείται με την επιθυμία της εγκύου και για λόγους που η ίδια αποφασίζει ότι υπάρχουν και την φέρνουν σε αυτή την απόφαση και όχι γιατί υπάρχει εμβρυική ανωμαλία ή για την προστασία της υγείας της εγκύου.[4]

1.3 Μέθοδοι της τεχνητής άμβλωσης

Οι μέθοδοι που επιλέγονται είναι είτε με την εφαρμογή χειρουργικών τεχνικών είτε με φαρμακευτικές μεθόδους αναλόγως σε ποιο στάδιο της κύησης είναι η γυναίκα. Εφαρμόζονται α)πριν την εγκατάσταση του γονιμοποιημένου ωαρίου στη μήτρα, β)πριν από την 12^η εβδομάδα και γ) μετά την 12^η εβδομάδα κύησης.

A)Η παρεμπόδιση της εμφύτευσης του γονιμοποιημένου ωαρίου στη μήτρα γίνεται με δύο τρόπους. Με το «χάπι της επόμενης μέρας», είναι ένα ορμονικό παρασκεύασμα που με τη λήψη του καθιστά το ενδομήτριο μη πρόσφορο για την εμφύτευση του γονιμοποιημένου ωαρίου. Η χορήγησή του πρέπει να γίνει εντός 72 ωρών από την «επικίνδυνη συνουσία». Η άλλη μέθοδος είναι με τη τοποθέτηση σπιράλ (ενδομητρικού σπειράματος).[5]

B) Μέθοδοι που εφαρμόζονται πριν από τη 12^η εβδομάδα και γίνονται με χειρουργικό τρόπο είναι: α)διαστολή του τραχήλου της μήτρας και απόξεση του ενδομητρίου, με ειδικά εργαλεία αφού έχει προηγηθεί αναισθησία στην γυναίκα και β)διαστολή του τραχήλου και αναρρόφηση του περιεχομένου της μήτρας.[5]

Ενώ με τη φαρμακολογική μέθοδο γίνεται με τη χορήγηση αντιπρογεστερινοειδών όπως είναι η μιφεπριστόνη RU486, με σκοπό τη διακοπή της εγκυμοσύνης, όπου χορηγείται από το στόμα.[6]

Γ) Μέθοδοι που εφαρμόζονται μετά τη 12^η εβδομάδα

- Στις φαρμακολογικές μεθόδους ανήκουν η χορήγηση προσταγλαδίνης παρεντερικά, ενδοφλεβίως, ενδοαμνιακά ή εξωαμνιακά, υπό την μορφή κολπικών υποθέτων ή τραχηλικών δισκίων και η ενδοφλέβια χορήγηση ωκυτοκίνης.[7]
- Υστεροτομή (24^η-28^η εβδομάδα): Είναι μία χειρουργική επέμβαση όπου γίνεται μία τομή στην κοιλιά της γυναίκας, όπως συμβαίνει στην καισαρική τομή, αλλά εδώ το έμβρυο αφήνεται να πεθάνει ή θανατώνεται.
- Οι αμβλώσεις του δευτέρου τριμήνου συνδέονται με περισσότερες επιπλοκές και επιβαρύνσεις από ότι οι αμβλώσεις του πρώτου τριμήνου.[8]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΑΜΒΛΩΣΗ

2.1 Ιστορική αναδρομή στην Αρχαία Ελληνική Κοινωνία

Οι αμβλώσεις δεν είναι ένα γεγονός που παρουσιάστηκε τελευταία αλλά το συναντάμε από τα αρχαία χρόνια όπου εφαρμοζόταν η πρακτική των αμβλώσεων. Δεν γνωρίζουμε το πότε αλλά ούτε και ποια ήταν η πρώτη γυναίκα που έκανε άμβλωση καθώς δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη μαρτυρία.

Η διαδικασία της άμβλωσης ήταν γνωστή στην αρχαία Ελληνική κοινωνία αλλά όπως θα δούμε υπήρχαν ποικίλες και αντικρουόμενες στάσεις ως προς την εκτέλεσή της. Παρατηρούμε όμως ότι δεν την χαρακτήριζαν ως ηθικά κατακριτέα πράξη και δεν υπήρχε κάποια ειδική νομική διάταξη που να την απαγορεύει.

Ανάμεσα στους αρχαίους φιλόσοφους υπήρχαν αυτοί που ήταν υποστηρικτές της άμβλωσης και αυτοί που δεν συμφωνούσαν με την εφαρμογή της.

Ο Ιπποκράτης όπως και ο Σαρωνός αποδοκίμασαν την άμβλωση γιατί δεν ήταν συμβατή με την επιστήμη τους. Τον 4^ο αιώνα π.Χ. συναντάμε τον όρκο του Ιπποκράτη που αναφέρει σχετικά : «Οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον, οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε. Ὅμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω». [9] Ο Ιπποκράτης είχε επηρεαστεί από τη φιλοσοφική σχολή των Πυθαγορείων. Στον Αρχαίο Ελληνικό Πολιτισμό μόνο οι Πυθαγόρειοι ήταν κατηγορηματικά αντίθετοι με την άμβλωση και την αυτοκτονία. Σύμφωνα με τους Πυθαγόρειους, από την αρχή της σύλληψης του, το έμβρυο δεν θεωρείται απλώς ως γονιμοποιημένο ωάριο αλλά ως τέλειο. Κατά συνέπεια, για τους Πυθαγόρειους η εφαρμογή των αμβλώσεων σήμαινε καταστροφή ενός ζωντανού όντος. Αυτή την άποψη φαίνεται να υιοθετεί και ο Ιπποκράτης. Ο Ιπποκράτειος Όρκος δεν αμφισβητήθηκε από ιατρικής άποψης και στην αρχαιότητα δεν θεωρείτο παραβίαση της ιατρικής ηθικής να κάνουν αυτό που απαγόρευε ο Όρκος.

Ο Σωρανός ο Εφέσιος, ήταν διάσημος μαιευτήρας-γυναικολόγος της αρχαιότητας ,έζησε περίπου το 100 μ.Χ στη Ρώμη. Στο έργο του «Περί γυναικείων παθών» συμβουλεύει για την λήψη βοτάνων και προτείνει συνταγές που λειτουργούν είτε ως αντισυλληπτικές είτε ως εκτρωτικές μέθοδοι. Όμως, όπως κάνουν και οι γιατροί στις μέρες μας, προειδοποιούσε πάντα για τις παρενέργειές τους. Επίσης προτείνει στις γυναίκες που θέλουν να αποβάλουν, κουραστικές σωματικές εργασίες.[10]

Μερικοί αρχαίοι γιατροί απέρριψαν την άμβλωση υπό όλες τις συνθήκες. Υποστήριξαν την απόφασή τους με αναφορά στην απαγόρευση στον Ιπποκράτη Όρκο και πρόσθεσαν ότι ήταν καθήκον του γιατρού (ή της μαίας) να διατηρήσει τα προϊόντα της φύσης.

Ο Ηρόφιλος (3ος αιώνας π.Χ.) γιατρός της Αλεξανδρινής Ιατρικής Σχολής θεώρησε ότι η άμβλωση είναι αδίκημα, όταν διαπράττεται μετά την αίσθηση του εμβρύου.[11]

Υποστηρικτές της εφαρμογής της άμβλωσης ήταν Ο Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.), ο Πλάτωνας (428-347 π.Χ.) και ο Σωκράτης (469- 399 π.Χ.)

Ο Πλάτων (428-347 π.Χ.) ο μεγαλύτερος φιλόσοφος όλων των εποχών θεωρούσε ότι η εμβρυοκτονία είναι ένας από τους τακτικούς θεσμούς της ιδανικής κατάστασης. Όποτε οι

γονείς είναι πέραν της ηλικίας που πιστεύει ότι είναι καλύτερο για τη γέννηση των παιδιών, το έμβρυο πρέπει να καταστρέφεται. Ο Πλάτων στην «Πολιτεία» ,προσδιορίζει τα όρια των ηλικιών των ζευγαριών, που έχουν σκοπό την τεκνοποίηση Τα 55 έτη για τους άντρες και τα 40 έτη για τις γυναίκες. Μπορεί ο πρωτεύων στόχος του να είναι η γέννηση ενός υγιούς βρέφους αλλά συμπεραίνει ότι το βρέφος δεν θα πρέπει να γεννηθεί αν κάποιος από τους δύο ή και οι δύο γονείς ξεπερνάν τα ηλικιακά όρια.[12]

Σύμφωνα με το «Πλάτωνος νόμοι», ο Πλάτων είχε μια μάλλον παράλογη άποψη, ότι η άμβλωση πρέπει να διαπράττεται μόνο, όταν ο πληθυσμός της Αθήνας ήταν υψηλότερος από τους 5040 κατοίκους γιατί τον θεωρούσε σαν τον ιδανικό πληθυσμό μίας πολιτείας.[11]

Στην ίδια λογική κυμαίνεται και ο Σωκράτης (469-399 μ.Χ.),ο οποίος στο έργο Πλάτων «Θεαίτητο» μας μιλάει για το δικαίωμα των γυναικών να τερματίζουν μια ανεπιθύμητη κύηση, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο ότι θα πρέπει η διαδικασία της άμβλωσης να εκτελείται μόνο από μαίες.[13]

Οι «Περιπατητικοί» είχαν την άποψη ότι το έμβρυο καθίσταται βιώσιμο μεταξύ της 40^{ης}-80^{ης} ημέρας από τη σύλληψη, καθώς από τότε, αρχίζει να κινείται το έμβρυο. Οι «Περιπατητικοί» ήταν οπαδοί του Αριστοτέλη και ονομάστηκαν έτσι γιατί οι διαλέξεις που διεξήχθησαν στους περιπάτους ή στους δρόμους του λυκείου της Αθήνας.[11]

Από την άλλη πλευρά, οι Στωικοί όπως ο Χρύσιππος και ο Ποσειδώνιος πίστευαν ότι το έμβρυο γίνεται ανθρώπινο ον από τη στιγμή που αέρας μπαίνει μέσα σε αυτό δηλαδή την στιγμή της γέννησης.[11]

Ο Αριστοτέλης υποστήριξε επίσης ότι το έμβρυο αποκτά ζωική ζωή όταν ξεκινάει η ικανότητα «κίνησης» όπου στα αρσενικά αυτό συμβαίνει κατά την 40^η ημέρα και για τα θηλυκά έμβρυα κατά την 90^η ημέρα.[14]

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η άμβλωση πρέπει να πραγματοποιείται πριν το έμβρυο αποκτήσει ζωική ζωή και ότι μετά από αυτό το διάστημα δεν θεωρεί την άμβλωση συμβατή με την αγιότητα. Επίσης θεωρούσε ότι η άμβλωση μπορεί να συμβάλλει στον έλεγχο του πληθυσμού και ότι η πολιτεία έπρεπε να ορίζει για τα παντρεμένα ζευγάρια των αριθμό των παιδιών που θα μπορούσαν να αποκτήσουν. Γι' αυτό εάν μία γυναίκα ήταν έγκυος, ενώ είχε

γεννήσει τον επιτρεπόμενο αριθμό παιδιών, θα έπρεπε σύμφωνα με την άποψή του, να τερματίσει την εγκυμοσύνη της πριν ξεκινήσει να αισθάνεται τις κινήσεις του εμβρύου.[14]

2.2 Ιστορική αναδρομή στα Ρωμαϊκά χρόνια

Στην αρχαία Ρώμη, οι άνθρωποι δεν θεωρούσαν το έμβρυο ζωντανό άνθρωπο και η άμβλωση δεν αποτελεί έγκλημα κατά της ζωής του εμβρύου, αλλά ως σωματική βλάβη κατά της γυναίκας. Ο σύζυγος είχε το δικαίωμα να επιτρέψει στη γυναίκα του να τερματίσει την εγκυμοσύνη της, αλλά εάν είχε μια άμβλωση χωρίς την άδεια του συζύγου της, ο σύζυγος θα μπορούσε είτε να την τιμωρήσει είτε να την χωρίσει. Φαίνεται ότι η άμβλωση επιτρέπεται στην αρχαία Ρώμη κυρίως για κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους.[15]

Με τη νομοθεσία το έγκλημα στην βασική του μορφή τιμωρούνταν με την ποινή της πρόσκαιρης εξορίας, για τη γυναίκα που δεν έλαβε τη συναίνεση του συζύγου της είτε είχε εκδοθεί διαζύγιο είτε όχι, ενώ στη διακεκριμένη μορφή του, δηλαδή όταν γινόταν με οικονομικά ανταλλάγματα συνεπαγόταν τη θανατική ποινή. Αν κάποιος πρόσφερε αμβλωτικά φάρμακα και ήταν φτωχός τιμωρείτο με εργασία στα λατομεία, ενώ αν ήταν πλούσιος με εξορία σε νησί και κατάσχεση όλων των περιουσιακών στοιχείων του.[16]

Συνοψίζοντας βλέπουμε ότι η άμβλωση στα ρωμαϊκά χρόνια δεν αντιμετωπιζόταν ως έγκλημα κατά της ανθρώπινης ζωής, αλλά το έμβρυο θεωρούνταν τμήμα της γυναικείας μήτρας. Γι' αυτό και τιμωρούνταν η χορήγηση αμβλωτικών φαρμάκων, επειδή έθεταν σε κίνδυνο τη ζωή της εγκύου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΒΛΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ

3.1 Λόγοι που οδηγούν στην άμβλωση

Πολλοί λόγοι συμβάλλουν στην απόφαση μιας γυναίκας να προβεί σε άμβλωση. Οι ενδείξεις περιλαμβάνουν την υγείας της μητέρας, τις γενετικές ανωμαλίες του εμβρύου, το βιασμό ή την αιμομιξία και την απαίτηση της εγκύου.[17]

Μία από τις πιο συχνές αιτίες που οδηγούν στην διακοπή της κύησης είναι η αναβολή της τεκνοποίησης σε μία πιο κατάλληλη στιγμή. Πολλές γυναίκες οδηγούνται στην έκτρωση γιατί με τον ερχομό ενός παιδιού θα είναι αδύνατη η ολοκλήρωση των σπουδών τους.[18]

Ένας ακόμη λόγος για τον οποίο οι γυναίκες διακόπτουν την εγκυμοσύνη τους είναι το κοινωνικό στίγμα της «άγαμης μητέρας».[19] Σε ορισμένες περιπτώσεις ο σύντροφος της γυναίκας δεν θέλει να δεχθεί τον ερχομό ενός παιδιού ενώ σε άλλες περιπτώσεις η ίδια είναι που επιθυμεί τον τερματισμό της κύησης γιατί αυτή προέρχεται από μία περιστασιακή σεξουαλική σχέση. Επίσης κάποιες φορές κρίνει τον άντρα ακατάλληλο για σύντροφό της, ενώ κάποιες αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη σχέση τους.[18]

Ακόμη ένας συνηθισμένος λόγος για τον τερματισμό μιας εγκυμοσύνης αποτελεί ο εξαναγκασμός από τρίτους. Η συμπεριφορά του περιβάλλοντος (συζύγου, γονέων, φίλων) μπορεί να πιέσει τις γυναίκες προς την κατεύθυνση αυτή. Η γυναίκα πρέπει να αφηθεί ν' αποφασίσει μόνη της, μακριά από οποιαδήποτε πίεση. Καλό θα ήταν το κοντινό περιβάλλον της γυναίκας να την παρηγορήσει, να της συμπαρασταθεί, χωρίς να την κρίνει και να την καταδικάζει.[20]

Οι οικονομικοί λόγοι ορισμένες φορές οδηγούν τη γυναίκα στην άμβλωση. Οι οικονομικές ανάγκες αρχίζουν από την έναρξη της εγκυμοσύνης και αυξάνονται όπως είναι: ο τοκετός, η ιατρική περίθαλψη, η ανατροφή, κ.α. Αλλά και ένα παντρεμένο ζευγάρι χωρίς παιδιά είναι πιθανόν να σκεφτεί την άμβλωση γιατί δεν έχει την οικονομική ευχέρεια για να ανταπεξέλθει στο μέγαλωμα ενός παιδιού. Επιπλέον, γυναίκες οι οποίες έχουν αποκτήσει ήδη παιδιά θέλουν να διαθέσουν τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους στα παιδιά που έχουν ήδη. [21]

Στις περιπτώσεις που η κύηση είναι αποτέλεσμα βιασμού, η γυναίκα δεν βρίσκεται σε καλή ψυχολογική κατάσταση για να μεγαλώσει ένα παιδί το οποίο θα προέρχεται από μία τόσο δυσάρεστη και τραυματική εμπειρία.

Η άμβλωση δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν την εύκολη λύση που απαλλάσσει τη γυναίκα από κοινωνικές ή οικονομικές δυσκολίες, αλλά απ' την άλλη πλευρά, καλό θα ήταν να πάψει να είναι ένα δράμα που προκαλεί τύψεις και συνταράζει μία ολόκληρη ζωή.[20]

3.2 Σωματικές επιπλοκές- ψυχολογικές επιπτώσεις

Οι αμβλώσεις είναι ένα φλέγον θέμα δημόσιας υγείας που τις περισσότερες φορές οι επιπτώσεις τους στις γυναίκες είναι δυσάρεστες τόσο στην σωματική αλλά και ψυχική υγεία της γυναίκας. Μελέτες έχουν δείξει ότι όταν η γυναίκα προβεί σε άμβλωση, στη διάρκεια του 1^ο τριμήνου, τα ποσοστά των βιολογικών επιπλοκών που παρουσιάζονται παραμένουν χαμηλά. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις μπορεί να οφείλονται στο οικογενειακό περιβάλλον της εγκύου ή ακόμα και από τη συμπεριφορά των φίλων και των συγγενών.[17]

3.3 Σωματικές επιπλοκές

Οι σωματικές επιπλοκές που εμφανίζονται από τις διάφορες μεθόδους άμβλωσης, κατηγοριοποιούνται σε αυτές που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της άμβλωσης, αμέσως μετά και αυτές που συμβαίνουν σε δεύτερο χρόνο. Ενδεικτικά αναφέρονται κάποιες από τις επιπλοκές αυτές: Κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της μεθόδου της τεχνητής διακοπής της κύησης οι ενδεχόμενες επιπλοκές που μπορεί να παρουσιαστούν είναι η μεγάλη αιμορραγία, η καταπληξία, κακώσεις στην ουροδόχο κύστη και στο έντερο, ρήξεις του τραχήλου της μήτρας ακόμη και ανακοπή κατά την εφαρμογή της αναισθησίας. Οι άμεσες μετεγχειρητικές επιπλοκές μπορεί να είναι αιμορραγία, φλεγμονή του ενδομητρίου, περιτονίτιδα, κατακράτηση στην ενδομητρική κοιλότητα διάφορων τμημάτων του κυήματος, σηψαιμία, ενώ κάποιες που γίνονται σε δεύτερο χρόνο μπορεί να είναι η στειρότητα, η προωρότητα, εξωμήτρια κύηση, ενδομητρικές συμφύσεις και αυτόματες εκτρώσεις.[5]

Σκόπιμο είναι να τονιστεί στο σημείο αυτό η αναγκαιότητα της τήρησης των απαραίτητων προϋποθέσεων που επιβάλλεται σε κάθε περίπτωση να εφαρμοστούν πριν από την άμβλωση. Αυτές είναι: αρχικά να ενημερωθεί η γυναίκα πριν προβεί στην άμβλωση για τις πιθανότητες που υπάρχουν να παρουσιάσει μία από τις παραπάνω επιπλοκές. Πρέπει να γίνει προεγχειρητικός έλεγχος για τον περιορισμό των περιεγχειρητικών κινδύνων από την επέμβαση καθώς επίσης και να προσδιοριστεί η ομάδα αίματός της γυναίκας. Η άμβλωση επιβάλλεται να γίνει σε κέντρα πλήρως οργανωμένα που παρέχουν τις απαραίτητες συνθήκες για την αντιμετώπιση πιθανής επιπλοκής, ενώ τέλος πρέπει η εγκύος να υπογράψει ειδική δήλωση που να αποδέχεται την μέθοδο που πρόκειται να εφαρμοστεί.[5]

3.4 Ψυχολογικές επιπτώσεις

Η άμβλωση χαρακτηρίζεται συχνά ως μία εύκολη διέξοδος. Οι περισσότερες γυναίκες αρχικά αναφέρουν ανακούφιση και ευτυχία αλλά στη συνέχεια καταβάλλονται από αρνητικά συναισθήματα. Συχνότερη είναι η εμφάνιση αισθημάτων ενοχής και άγχους στις γυναίκες με χαμηλή κοινωνική στήριξη, σε μικρότερες ηλικίες, στις πολύτοκες και στις γυναίκες με ιστορικό ψυχιατρικής νόσου μετά την άμβλωση.[22]

Ψυχολογικές επιπτώσεις θα συναντήσουμε πριν από την άμβλωση, στην διάρκειά της και ύστερα από την εφαρμογή της. Πριν από την άμβλωση πολλές γυναίκες ταλανίζονται από αμφιβολίες στο αν έχουν πάρει την σωστή απόφαση, με αποτέλεσμα να τις δημιουργεί αϋπνίες, έντονο άγχος και ενοχές. Εμφανίζονται περισσότερο οι αμφιβολίες και οι ενοχές σε αυτές τις γυναίκες που έχουν ισχυρές ηθικές αναστολές. Έντονα εμφανίζεται και το αίσθημα του φόβου, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η άμβλωση υποβάλλεται πρώτη φορά.

Η Διαταραχή Μετατραυματικού στρες είναι η διανοητική διαταραχή που μπορεί να αναπτυχθεί μετά την έκθεση ατόμου σε τραυματικό συμβάν και προκαλεί συναισθήματα αδιεξόδου, έντονο φόβο, ή απώλειας ελέγχου. Στην περίπτωση που η Διαταραχή Μετατραυματικού στρες οφείλεται στην άμβλωση, τότε ονομάζεται Μετεκτροτικό Σύνδρομο.[23]

Τα συμπτώματα του μετεκτροτικού συνδρόμου συνήθως παρουσιάζονται αμέσως μετά την άμβλωση, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις εμφανίζονται ακόμα και χρόνια αργότερα. Όταν συμβαίνει αυτό επιβαρύνεται η ψυχολογική υγεία της γυναίκας(σύγχυση, ενοχές, απελπισία) και δυσκολεύουν οι σχέσεις της με τους γύρω της. Τα βασικότερα συμπτώματα του μετεκτροτικού συνδρόμου περιλαμβάνουν:

- διαταραχές ύπνου: Μετά από μια άμβλωση, πολλές γυναίκες είναι πιθανόν να αντιμετωπίσουν διαταραχές ύπνου.
- αγχώδεις διαταραχές: Πολλές γυναίκες δηλώνουν ότι μετά την άμβλωση άρχισαν να αισθάνονται ένταση και δεν μπορούσαν να χαλαρώσουν. Μερικές σκιαγραφούν φυσικές αντιδράσεις όπως ζάλη, χτύπημα καρδιάς, στομαχικές διαταραχές, πονοκεφάλους. Συχνά είναι δύσκολο να κατανοήσουν την πηγή του άγχους.

- κατάχρηση διάφορων ουσιών: Η άμβλωση συνδέεται σημαντικά με την μελλοντική χρήση οινόπνευματος και ναρκωτικών ουσιών. Στην περίπτωση που η άμβλωση οδηγήσει στην χρήση οινόπνευματωδών και ναρκωτικών ουσιών, τότε μπορεί να εκδηλωθεί προβληματική βίαη και συμπεριφορά.
- Προβλήματα στη σεξουαλικότητα: Τα προβλήματα ποικίλουν όπως: αυξημένος πόνος, έλλειψη της αίσθησης απόλαυσης κατά την σεξουαλική επαφή, αποστροφή προς το σεξ και προς τους άνδρες γενικότερα.
- Απόπειρα αυτοκτονίας: Το 60% περίπου των γυναικών που ένωσαν επιπτώσεις από την άμβλωση, δηλώνουν ότι είχαν σκεφτεί την αυτοκτονία, ενώ το 28% αυτών των γυναικών, επιχειρούν την αυτοκτονία και από τις οποίες οι μισές την επιχειρούν περισσότερο από μια φορά. Η απόπειρα αυτοκτονίας παρουσιάζεται περισσότερο στις νεότερες γυναίκες κάτω των 20 ετών.
- Ανάπτυξη διατροφικών διαταραχών: Ορισμένες γυναίκες μετά την άμβλωση εμφάνισαν ανορεξία ή βουλιμία. Μία σημαντική αύξηση βάρους ή σοβαρή απώλεια βάρους σχετίζεται με έλλειψη ελκυστικότητας, η οποία μειώνει τις πιθανότητες να μείνει ξανά έγκυος και τέλος, μια δραστική απώλεια βάρους μπορεί να σταματήσει τον εμμηνορροϊκό κύκλο, αποτρέποντας έτσι τυχόν μελλοντικές εγκυμοσύνες.[24] [25]

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΑΜΒΛΩΣΗ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

1.1 Το νομικό πλαίσιο της άμβλωσης στο αλλοδαπό δίκαιο

Στην Αγγλία τον Μεσαίωνα την άμβλωση την αντιμετώπιζαν ως ανθρωποκτονία. Αυτή η αντίληψη συνέχισε ως τα νεότερα χρόνια. Η Αγγλία σύμφωνα με τους εθμικούς κανόνες δικαίου όριζε ότι η ανθρώπινη ψυχή αρχίζει να υφίσταται τη στιγμή εκείνη που το έμβρυο για πρώτη φορά κινείται μέσα στην κοιλιά της μητέρας του, ανάμεσα δηλαδή στην 16^η και 20^η εβδομάδα της κύησης.

Το 1803 οι νόμοι έγιναν πιο αυστηροί όπου το Κοινοβούλιο θέσπισε νόμο που διέκρινε τις αμβλώσεις σε νόμιμες και παράνομες. Κριτήριο αποτελούσε η κινητικότητα του εμβρύου. Όταν η άμβλωση γινόταν πριν το έμβρυο αποκτήσει κινητικότητα η ποινή ήταν μαστίγωμα, εξορία ή φυλάκιση ενώ όταν είχε αποκτήσει τιμωρούνταν με θάνατο .

Η διαφοροποίηση αυτή το 1838 καταργήθηκε όπου σταμάτησε να υφίσταται και η ποινή με θάνατο. Το 1929 ψηφίστηκε νόμος για την προστασία της ζωής του βρέφους.[26]

Στη Γερμανία η άμβλωση αποτελεί κακούργημα και συμπεριλαμβάνεται στα εγκλήματα κατά της ζωής. Στη νομοθεσία γινόταν διάκριση ανάμεσα σε έμψυχο και άψυχο έμβρυο και η τιμωρία ήταν μόνο για τη διακοπή της κύησης του έμψυχου εμβρύου. Ως έμψυχο έμβρυο λογίζεται μετά τις πρώτες δέκα εβδομάδες της κύησης .Ο βαυαρικός ποινικός κώδικας του 1813 εγκατέλειψε τη διάκριση αυτή και όπως επαναλήφθηκε και στο γερμ. ΠΚ του 1871 η άμβλωση ήταν κακούργημα. Ο νόμος της 18^{ης} Μαΐου 1926 τιμωρούσε ως πλημμέλημα εφεξής τόσο την αυτοάμβλωση όσο και την ετερόάμβλωση με τη συναίνεση της γυναίκας, όπως και τη διαφήμιση αμβλωτικών μέσων ή τη διευκόλυνση των αμβλώσεων.

Στις 18.3.1943 ο Χίτλερ εξέδωσε διάταγμα που προέβλεπε τη θανατική ποινή στο δράστη που προσέβαλε τη ζωτικότητα του γερμανικού λαού.

Το 1972 η Ανατολική Γερμανία ψήφισε τον πιο προοδευτικό νόμο στην Ευρώπη , ο οποίος αναγνώρισε την άμβλωση έως τη 12η εβδομάδα της εγκυμοσύνης ως νόμιμο δικαίωμα. Η Δυτική Γερμανία ακολούθησε το 1974, με έναν ελαφρώς λιγότερο επαναστατικό νόμο που ωστόσο νομιμοποίησε τις αμβλώσεις μέχρι την 12η εβδομάδα. Αλλά αυτό καταργήθηκε ένα χρόνο αργότερα, όταν το ομοσπονδιακό συνταγματικό δικαστήριο της Γερμανίας, το κήρυξε αντισυνταγματικό. Έτσι, η Δυτική Γερμανία έκανε έναν συμβιβασμό που έκανε την άμβλωση τεχνικά παράνομη, αλλά επέτρεψε να μην τιμωρείται υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Τέλος ο 15^{ος} νόμος για την αλλαγή του ποινικού δικαίου το 1976 θεμελίωσε πολλούς λόγους άρσης του αδίκου πράγμα ,που διατηρείται ως σήμερα. Στον ίδιο νόμο διευκρινίζεται ότι πριν την εγκατάσταση του γονιμοποιημένου ωαρίου στη μήτρα της γυναίκας, δεν υπάρχει άμβλωση, άρα η χρήση αντισυλληπτικών μέσων μετά τη συνένωση επιτρέπεται.[27]

Στη Γαλλία με τη φιλελευθεροποίηση του Ποινικού Κώδικα του 1791, η άμβλωση τιμωρούνταν με κάθειρξη για την έγκυο αλλά και για εκείνον που θα προκαλέσει την

άμβλωση. Λίγο πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με το νέο διάταγμα της 29^{ης} Ιουλίου 1939, προστέθηκε μία παράγραφος στο άρθρο 317 όπου ορίζει ότι όποιος με τρόφιμα, φάρμακα, βία, ποτά ή άλλα μέσα προκαλεί ή έχει την πρόθεση να προκαλέσει άμβλωση σε γυναίκα έγκυο, με ή χωρίς τη συναίνεσή της, η τιμωρία είναι φυλάκιση από ένα ως πέντε χρόνια και χρηματική ποινή. Με το νόμο 79-1204 της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1979 η άμβλωση είναι νόμιμη, ύστερα από αίτημα, έως και 12 εβδομάδες μετά τη σύλληψη, με την προϋπόθεση να γίνεται με τη συγκατάθεση της εγκύου, με τον κατάλληλο γιατρό και σε νοσοκομείο που πληροί τους όρους του νόμου.[28]

Στη Ρωσική Αυτοκρατορία η άμβλωση ήταν παράνομη. Στην διάρκεια της βασιλείας του Τσάρου Αλέξη Ρωμανόφ , η ποινή για την άμβλωση ήταν ο θάνατος, που αργότερα αφαιρέθηκε από τον Αυτοκράτορα Μέγα Πέτρο . Μέχρι το 1917 η άμβλωση εξακολούθησε να αποτελεί σοβαρό έγκλημα. Η σοβιετική κυβέρνηση έγινε η πρώτη χώρα στον κόσμο στη σύγχρονη εποχή που επέτρεψε την άμβλωση σε όλες τις περιστάσεις. Τον Οκτώβριο του 1920 οι Μπολσεβίκοι έκαναν νόμιμη την άμβλωση εντός της Ρωσικής Σοβιετικής Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας με το «Διάταγμα για την Υγεία των Γυναικών». Στις 27 Ιουνίου 1936, η Σοβιετική Ένωση κατέστησε και πάλι παράνομες τις αμβλώσεις, προερχόμενες σε μεγάλο βαθμό από ανησυχίες για αύξηση του πληθυσμού. Ύστερα από το θάνατο του Στάλιν το 1953, η σοβιετική κυβέρνηση ανακάλεσε τους νόμους του 1936 και εξέδωσε νέο νόμο για την άμβλωση.[29] Στις 21 Οκτωβρίου 2011, το ρωσικό κοινοβούλιο ψήφισε νόμο όπου η άμβλωση πρέπει να γίνει μέχρι την 12^η εβδομάδα της κύησης, με εξαίρεση έως και 22 εβδομάδες εάν η κύηση ήταν αποτέλεσμα βιασμού και εάν είναι ιατρική ανάγκη μπορεί να εκτελεστεί σε οποιοδήποτε σημείο κατά τη διάρκεια της κύησης .Ο καινούριος νόμος όρισε επίσης υποχρεωτική περίοδο αναμονής 2-7 ημερών πριν από την άμβλωση, ώστε να επιτρέψει στη γυναίκα να "επανεξετάσει την απόφασή της".[30]

Αρχικά η κυβέρνηση της Κίνας το 1949 θέσπισε μια ισχυρή πολιτική που ενθαρρύνει την τεκνοποίηση μέσω επιδοτήσεων παιδιών και απαγορεύει τα αντισυλληπτικά και τις αμβλώσεις. Ο πρώτος νόμος εκδόθηκε το 1957 όπου επιτρεπόταν η άμβλωση και η στείρωση με κάποιους περιορισμούς, ως μέρος της πρώτης εκστρατείας ελέγχου των γεννήσεων της κυβέρνησης. Με το νέο Ποινικό Κώδικα του 1979 οι αμβλώσεις επιτρέπονται ελεύθερα για να μπορεί να περιορίζει τον πληθυσμό της σύμφωνα με την πολιτική του ενός παιδιού, η οποία καταργήθηκε το 2015 υπέρ μιας πολιτικής δύο παιδιών.[31] [32]

Παρά την ευρεία διακύμανση των περιορισμών, περί των οποίων επιτρέπεται η άμβλωση, είναι νόμιμη στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Οι εξαιρέσεις είναι η Μάλτα και τα μικρο-κράτη της Πόλης του Βατικανού, του Αγίου Μαρίνου, του Λιχτενστάιν και της Ανδόρας, όπου η άμβλωση είναι παράνομη ή αυστηρά περιορισμένη.

1.2 Η έναρξη της ανθρώπινης ζωής & τα δικαιώματα του εμβρύου στο Αστικό Δίκαιο

Βάση του άρθρου 35 του Αστικού Κώδικα το πρόσωπο αρχίζει να υπάρχει μόλις γεννηθεί ζωντανό. Επομένως αν το έμβρυο δεν αποχωριστεί το σώμα της γυναίκας με τον τοκετό, ο νόμος δεν το θεωρεί υπαρκτό. Αυτό ισχύει ως γενική αρχή, γιατί το άρθρο 36 του Αστικού Κώδικα ορίζει ότι: «ως προς τα δικαιώματα που του επάγονται το κυοφορούμενο θεωρείται γεννημένο, αν γεννηθεί ζωντανό». Ο νόμος λοιπόν του αναγνωρίζει δικαιώματα, αλλά με την προϋπόθεση να γεννηθεί ζωντανό. Τα δικαιώματά του είναι: κληρονομικά δικαιώματα, δικαίωμα της προστασίας της περιουσίας του και διατροφής, δικαίωμα αποκατάστασης της βλάβης και δικαίωμα συνταξιοδότησης. Με βάση τα ανωτέρω το έμβρυο, δεν μπορεί να θεωρείται υποκείμενο συνταγματικών δικαιωμάτων ακριβώς επειδή δεν είναι θεωρείται «πρόσωπο». [33]

1.3 Το νομικό πλαίσιο της άμβλωσης στην Ελλάδα

Η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης χωρίς βεβαίωση ιατρική, θεωρούταν μέχρι πρόσφατα, εγκληματική πράξη για όλο τον κόσμο και τιμωρούνταν από το νόμο. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο αυτό άλλαξε και η άμβλωση έπαψε να διώκεται νομικά σε πολλά κράτη εφόσον διενεργείται κάτω από τους προβλεπόμενους όρους. Η Ελλάδα στις 26 Μαΐου 1986 προχώρησε στην αποποινικοποίηση της άμβλωσης, ψηφίζοντας τον νόμο 1609/86. Αποποινικοποίηση της άμβλωσης σημαίνει πως κάτω από τις αυστηρές προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος, τόσο η έγκυος γυναίκα που συγκατατίθεται να υποβληθεί σε άμβλωση όσο και ο γιατρός της που την πραγματοποιεί, δεν έχουν ποινικές κυρώσεις.

Την 1 Ιουλίου 2019 ψηφίστηκε ο νέος Ποινικός κώδικας 4619/2019 όπου αντικατέστησε τον νόμο 1609/1986.

Η άμβλωση αποτελεί μείζων νομικό και ηθικό ζήτημα και για το λόγο αυτό θεωρήθηκε σκόπιμο η παράθεση του νόμου 1609/86 και οι διαφορές που υπάρχουν με τον καινούριο νόμο 4619/2019.

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 1609/86

«Τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης και προστασία της υγείας της γυναίκας»

Άρθρο 2

Οι παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 304 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίστανται ως εξής:

4.«Δεν είναι άδικη πράξη η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης που ενεργείται με τη συναίνεση της εγκύου από ιατρό μαιευτήρα-γυναικολόγο με τη συμμετοχή αναισθησιολόγου σε οργανωμένη νοσηλευτική μονάδα αν συντρέχει μία από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

Α) Δεν έχουν συμπληρωθεί δώδεκα εβδομάδες εγκυμοσύνης.

Β) Έχουν διαπιστωθεί με τα σύγχρονα μέσα προγεννητικής διάγνωσης ενδείξεις σοβαρής ανωμαλίας του εμβρύου που επάγονται τη γέννηση παθολογικού νεογνού και η εγκυμοσύνη δεν έχει διάρκεια μεγαλύτερη από είκοσι τέσσερις εβδομάδες.

Γ) Υπάρχει αναπότρεπτος κίνδυνος για τη ζωή της εγκύου ή κίνδυνος σοβαρούς και διαρκούς βλάβης της σωματικής ή ψυχικής υγείας της. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται σχετική βεβαίωση και του κατά περίπτωση αρμόδιου ιατρού.

Δ) Η εγκυμοσύνη είναι αποτέλεσμα βιασμού, αποπλάνησης ανήλικης, αιμομιξίας ή κατάχρησης γυναίκας ανίκανης να αντισταθεί και εφόσον δεν έχουν συμπληρωθεί δεκαεννέα εβδομάδες εγκυμοσύνης.

5. Αν η έγκυος είναι ανήλικη απαιτείται και η συναίνεση ενός από τους γονείς ή αυτού που έχει την επιμέλεια του προσώπου της ανήλικης».

Άρθρο 3

Ο τίτλος και οι παράγραφοι 1,2 και 3 του άρθρου 304 του Π.Κ. τροποποιούνται ως εξής:
«Τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης.

1.Όποιος χωρίς τη συναίνεση της εγκύου διακόπτει την εγκυμοσύνη της τιμωρείται με κάθειρξη.

2.α. Όποιος με τη συναίνεση της εγκύου διακόπτει ανεπίτρεπτα την εγκυμοσύνη της ή προμηθεύει σ' αυτή μέσα για τη διακοπή της τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών

και αν ενεργεί κατά συνήθεια τις πράξεις αυτές τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.

2.β. Αν από την πράξη της προηγούμενης διάταξης προκληθεί βαρεία πάθηση του σώματος ή της διάνοιας της εγκύου, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και αν προκλήθηκε ο θάνατός της, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα έτη.

3. Έγκυος που διακόπτει ανεπίτρεπτα την εγκυμοσύνη της ή επιτρέπει σε άλλον να τη διακόψει τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ένα έτος».[34] [35]

Άρθρο 4

Στον ποινικό κώδικα προστίθεται το ακόλουθο άρθρο με αριθμό 304:

304Α Σωματική βλάβη εμβρύου ή νεογνού

Όποιος ενεργεί παράνομα στην έγκυο με αποτέλεσμα να προκληθεί βαριά βλάβη στο έμβρυο ή να εμφανίσει το νεογνό βαριά πάθηση του σώματος ή της διάνοιας τιμωρείται κατά τις διατάξεις του άρθρου 310.

Άρθρο 5

Το άρθρο 305 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

305 Διαφήμιση μέσων τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης

1.Όποιος δημόσια ή με την κυκλοφορία εγγράφων, εικόνων ή παραστάσεων αναγγέλλει ή διαφημίζει, έστω και συγκεκαλυμένα, φάρμακα ή άλλα αντικείμενα ή τρόπους ως κατάλληλους να προκαλέσουν τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης ή να προσφέρει με τον ίδιο τρόπο υπηρεσίες δικές του ή άλλου για την εκτέλεση ή την υποβοήθηση διακοπής εγκυμοσύνης τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο έτη.

2. Δεν είναι άδικη πράξη η ενημέρωση ή η υγειονομική διαφώτιση σχετικά με την τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης που γίνεται από κέντρα οικογενειακού προγραμματισμού, καθώς και η ενημέρωση γιατρών ή προσώπων που νόμιμα διακινούν μέσα τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης και οι σχετικές δημοσιεύσεις σε ειδικά ιατρικά ή φαρμακευτικά περιοδικά.[36]

Οι αλλαγές που συναντάμε στον νόμο 4619/2019 συγκριτικά με τον 1609/86 είναι:

α. Στον νόμο 1609/86 στο άρθρο 304/4β προέβλεπε ότι δεν είναι η άδικη η πράξη αν έχουν διαπιστωθεί με τα σύγχρονα μέσα προγεννητικής διάγνωσης ενδείξεις σοβαρής ανωμαλίας του εμβρύου που επάγονται τη γέννηση παθολογικού νεογνού και η εγκυμοσύνη δεν έχει διάρκεια μεγαλύτερη από είκοσι τέσσερις εβδομάδες ενώ στον νόμο 4619/2019 αφαιρέθηκε τελείως η διάρκεια της εγκυμοσύνης που έπρεπε να είναι μέχρι 24 εβδομάδες.

β. Καταργήθηκε το άρθρο 304/5 όπου για να γίνει η άμβλωση σε ανήλικη απαιτούσε τη συναίνεση ενός από τους γονείς ή αυτού που έχει την επιμέλεια του προσώπου της ανήλικης.

γ. Καταργήθηκε το άρθρο 305 1609/86 όπου θεωρούσε παράνομη τη διαφήμιση, τη δημόσια προβολή και τη προώθηση των εκτρωτικών υπηρεσιών.[37]

1.4 Η αρχή, η αξία της ζωής και τα δικαιώματα του εμβρύου σύμφωνα με την Ορθόδοξη Εκκλησία

Τα ζητήματα που σχετίζονται με την αρχή μιας ανθρώπινης ζωής και την παρούσα κατάσταση των επιστημονικών εξελίξεων έχουν καταστήσει το καθεστώς του εμβρύου ένα σημαντικό αμφιλεγόμενο ζήτημα.

Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία κηρύττει ότι ο άνθρωπος είναι πλασμένος από τον Θεό «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσίν» Του.

Η σύλληψη δεν θεωρείται μόνο ένα σημαντικό γεγονός, αλλά έχει επίσης ιερό χαρακτήρα. Αυτό τονίζεται από την Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία με την τιμή και τον εορτασμό των συλλήψεων των ατόμων που εμπλέκονται στην θεϊκή οικονομία: τη σύλληψη του Κυρίου κατά την ημέρα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου (25 Μαρτίου), η σύλληψη της Θεοτόκου (9 Δεκεμβρίου) και η σύλληψη του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου (23 Σεπτεμβρίου).

Ο τρόπος που ξεκινάει η ζωή είναι ιερός. Από την αρχή της σύλληψης του, το έμβρυο δεν θεωρείται απλώς ως γονιμοποιημένο ωάριο αλλά ως τέλειο ανθρώπινο ον.

Σύμφωνα με τα σύγχρονα επίσημα κείμενα της Εκκλησίας το έμβρυο θεωρείται ότι έχει ανθρώπινη αρχή και ανθρώπινη προοπτική. Το γενετικό υλικό, τα κύτταρα, η φυσιολογία και η μορφολογία του είναι πλήρως ο άνθρωπος. Επιπλέον, το δυναμικό του να εξελιχθεί αποκλειστικά σε ένα τέλειο άνθρωπο, επιβεβαιώνει την ανθρώπινη ύπαρξή του. Επίσης η παρατήρηση ότι η γονιμοποίηση είναι ένα τελικό και μη αναστρέψιμο γεγονός.

Η τέλεια ανθρώπινη ταυτότητα αναφέρεται στον άνθρωπο σε όλες τις φάσεις της ανάπτυξής από το ζυγωτό μέχρι και τα γηρατειά του. Από τη στιγμή της σύλληψης, το έμβρυο δεν είναι απλώς γονιμοποιημένο ωάριο αλλά είναι ένας μοναδικός αναπτυσσόμενος άνθρωπος. Ο μοναδικός συνδυασμός γονιδίων διακρίνει το έμβρυο από οποιοδήποτε κύτταρο στο σώμα ενός πατέρα ή μιας μητέρας.[38]

Τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η αρχή της βιολογικής ζωής του ανθρώπου ταυτίζεται με ένα μοναδικό γεγονός υψίστης σημασίας «τη γέννηση μίας νέας ψυχής». Σε κάθε έμβρυο, από την στιγμή της σύλληψης, μαζί με τον κυτταρικό πολλαπλασιασμό, διενεργείται η γέννηση και η ανάπτυξη της ψυχής του. Θα περάσει από το ανθρώπινο περίβλημα στο ένδυμα της θεότητας, μέσω της ψυχής του, από τον χρόνο στην αιωνιότητα, από την φθορά στην αφθαρσία, από την φυσική ομοιότητα των γονέων του στην πνευματική ομοίωση του Θεού. Μέσα στο έμβρυο ταπεινά εικονίζεται ο Θεός.

Το γεγονός της συναντήσεως της Θεοτόκου με την Ελισάβετ και το σκίρτημα του εμβρύου Προδρόμου (Λουκ. Α΄41) εις αναγνώρισιν του εμβρύου Ιησού, είναι ένδειξη ότι το έμβρυο είναι άτομο, ότι έχει ψυχή, επειδή το έμβρυο ήταν γεμάτο με το Άγιο Πνεύμα στη μήτρα της μητέρας του και σκίρτησε με χαρά στον ήχο του χαιρετισμού της Θεοτόκου.

Ο Θεός λοιπόν καλεί, αγιάζει, προορίζει, ονομάζει προφήτες και αποστόλους από την εμβρυική τους ηλικία.

Μέσα από το γεγονός ότι το έμβρυο είναι άνθρωπος και πρόσωπο εν εξελίξει προκύπτουν και μερικά από τα αναφαίρετα δικαιώματά του: 1. το δικαίωμα στην ανθρώπινη ταυτότητα, 2. το δικαίωμα στη ζωή, 3. το δικαίωμα στην αιωνιότητα.

1. Το δικαίωμα στην ανθρώπινη ταυτότητα. Το έμβρυο έχει το ηθικά αδιαμφισβήτητο δικαίωμα να δείξει μόνο του, την ταυτότητα του όπως και να αναπτύξει την προσωπικότητά του. Δεν πρέπει εμείς να αποφασίζουμε για αυτό αλλά πρέπει να δώσουμε στο ίδιο το έμβρυο την ευκαιρία να μας το φανερώσει. Να αποδείξει ότι είναι άνθρωπος και να εμφανίσει τα χαρακτηριστικά του σώματος και της ψυχής του, τα οποία το ξεχωρίζουν από οποιοδήποτε άλλο ανθρώπινο ον. Η επιστήμη και η κοινωνία πρέπει να προστατεύσει αυτό το δικαίωμα.

2. Το δικαίωμα στη ζωή. Η φυσική πορεία ανάπτυξης του εμβρύου είναι ίδια με εκείνη κάθε εν ζωή. Θα έπρεπε λοιπόν να αναγνωρίζεται στο έμβρυο το δικαίωμά του στη ζωή και

προστατεύεται αναλόγως. Το έμβρυο πρέπει να φθάσει στο δικό του καθεστώς αυτόνομης ζωής υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες.

3. Το δικαίωμα στην αιωνιότητα. Το έμβρυο έχει την προοπτική για αθανασία. Προορίζεται να περάσει στη ζωή της αιωνιότητας, από τη στιγμή της σύλληψής του. Αυτό αποκαλύπτει το δικαίωμα του Θεού να επαναλαμβάνει την εικόνα Του στον άνθρωπο.[39]

1.5 Η άμβλωση υπό το πρίσμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας

Ο Χριστιανισμός από την Αποστολική περίοδο δέχθηκε ότι η άμβλωση δεν συμβαδίζει με την πίστη στον Θεό. Το ζήτημα της άμβλωσης φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ακόμα και στα αρχαιότερα κείμενα που περιγράφουν την κατά Χριστόν Ζωή. Στην Διδαχή των Αποστόλων, το οποίο συντάχθηκε μεταξύ του 50-70 μ.Χ., εντοπίζει κανείς το ζήτημα της άμβλωσης, να συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των σοβαρότερων αμαρτιών. Όπως και στην Επιστολή Βαρνάβα που γράφτηκε μεταξύ 70-130 μ.Χ.: «Δὲν θὰ πορνεύσεις, δὲν θὰ μοιχεύσεις, δὲν θὰ ἄρσενοκοιτεύσεις... Δὲν θὰ παράσχεις ἄμβλωθρίδια, δὲν θὰ διαπράξεις παιδοκτονία».[40] Ο Σεπτίμιος Τερτυλλιανός (155-240 μ.Χ.) διακεκριμένος χριστιανός θεολόγος, που ήταν αντίθετος με την αντισύλληψη και την άμβλωση υποστήριξε ότι: «Δεν μας επιτρέπεται να καταστρέψουμε το έμβρυο που βρίσκεται στην μήτρα, εφόσον του παρέχεται αίμα για τον σχηματισμό ανθρώπινου όντος».[41] Η Χριστιανική ηθική από την αποστολική εποχή θεωρούσε την αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής ως πράξη ανήθικη. Η χριστιανική διδασκαλία επηρέασε αποφασιστικά τις αντιλήψεις της κοινωνίας πάνω στο ζήτημα. Η Ορθόδοξη Εκκλησία εξομοίωσε την άμβλωση με ανθρωποκτονία. Το έρεισμα εντοπίζεται σε Κανόνες των Πατέρων και των Συνοδών του 4^{ου} αιώνα μ.Χ.. Αμέσως μετά την λήξη των διωγμών συναντάμε δύο τοπικές Συνόδους.

Η πρώτη ήταν η Σύνοδος της Ελβίρας (305 μ.Χ.) όπου στον 63 και 68 κανόνα αναφέρει για την άμβλωση: η γυναίκα που διέπραξε μοιχεία, συνέλαβε και προχώρησε σε άμβλωση πρέπει να στερείται την Θεία Ευχαριστία και στο τελευταίο στάδιο της ζωής της γιατί έκανε διπλό έγκλημα και σε περίπτωση που η γυναίκα είναι κατηχούμενη δεν επιτρέπεται να βαπτιστεί αλλά μόνο στο τελευταίο στάδιο της ζωής της. [42] Η δεύτερη η Σύνοδος της Άγκυρας (314 μ.Χ.) όπου στον ΚΑ΄ Κανόνα της η γυναίκα που έκανε άμβλωση όφειλε να απέχει από το μυστήριο της θείας κοινωνίας ισόβια, ενώ από το 314 μ.Χ. και μετά περιορίστηκε σε αποχή 10 χρόνων. Στον ΚΒ΄ Κανόνα της ίδιας Συνόδου θεσπίστηκε η ισόβια αποχή αλλά με την

πρόσθετη προϋπόθεση του δόλου. Ο Μ. Βασίλειος (330-379 μ.Χ.) στον κανόνα 2 και 8 ταύτισε την άμβλωση και τη χορήγηση αμβλωτικών φαρμάκων με την ανθρωποκτονία είτε γίνεται από την ίδια την έγκυο ή από τρίτο, ανεξάρτητα από το λόγο που έγινε και δεν κάνει διάκριση σε σχηματισμένο έμβρυο ή όχι. Επίσης διατηρεί όπως ορίζει ο κανόνας της Άγκυρας, την τιμωρία της δεκαετούς αποχής από την Θεία Κοινωνία. Επίσης να αναφέρουμε άλλους δύο κανόνες του Μ.Βασιλείου τον λγ (33) και νβ (52) στους οποίους γίνεται αναφορά σε φόνο για τη γυναίκα που γέννησε στο δρόμο και παράτησε το παιδί της, ενώ δεν τιμωρείται αλλά συγχωρείται όταν μία γυναίκα που η κύηση της είναι παράνομη, γεννήσει στην ερημία και προσπαθήσει να σώσει το νεογέννητο αλλά δεν τα καταφέρει.

Την ίδια άποψη με τον Μ.Βασίλειο ακολούθησε ο Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης Ιωάννης ο Νηστευτής (580-619 μ.Χ.) που αναφέρει ότι οι γυναίκες που κατασκεύαζαν φάρμακα με επιδίωξη την άμβλωση αλλά και οι γυναίκες που τα προμηθευόντουσαν για να φονέψουν τα κυοφορούμενα έμβρυα είναι φόνισσες. Σύμφωνα με τον Μέγα Φώτιο ή Άγιο Φώτιο(820-893μ.Χ) όπου διετέλεσε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (858-867μ.Χ.) αναφέρει στο «Νομοκάνων» ότι οι γυναίκες που εσκεμμένα τέλεσαν την άμβλωση αλλά και αυτές που το έκαναν για να εκδικηθούν τον άντρα τους μετά το διαζύγιο καταδικάζονταν σε πρόσκαιρη εξορία. Εκείνος που χορηγούσε το αμβλωθρίδιον, αν ήταν φτωχός καταδικάζονταν με εργασία στα ορυχεία ενώ αυτός που ήταν εύπορος γινόταν μερική δέσμευση της περιουσίας του και εξορία. Το 691 μ.Χ. όμως η Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδος του Τρούλου στην Κωνσταντινούπολη καθόρισε πλέον οριστικά τη θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας ταυτίζοντας την άμβλωση με ανθρωποκτονία και συγκεκριμένα στον 91^{ος} Κανόνα της Πενθέκτης ορίζει ότι όποια γυναίκα φτιάξει και δώσει φάρμακα για άμβλωση αλλά και αυτές που θα τα πάρουν ισούνται με φόνο άρα αποχή από τη Θεία Ευχαριστία. Οι κύριοι λόγοι γι' αυτή τη στάση ήταν η εναντίωση των Χριστιανών στην πλήρη ανηθικότητα που επικρατούσε εκείνη την περίοδο στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και η άποψη ότι η ζωή αποτελεί θείο δώρο και ως εκ τούτου η άρνησή της ισοδυναμεί με άρνηση της θέλησης του Θεού.[43,44]

Η συμπόρευση του Κράτους με την Εκκλησία άρχισε το 313 μ.Χ που επιτράπηκε η ελεύθερη λατρεία της. Όσον αφορά στην άμβλωση, ενώ η Εκκλησία την καταδίκασε τον 3^ο αιώνα μ.Χ., το κράτος του Βυζαντίου διατήρησε αναλλοίωτη τη ρωμαϊκή νομοθεσία ως το 726 μ.Χ. Η βυζαντινή αυτοκρατορία ως τον 8^ο όπως και η ρωμαϊκή τιμωρούσε την άμβλωση μόνο όταν

προσέβαλλε τα δικαιώματα του συζύγου. Εκείνη την περίοδο το κράτος θεωρούσε την πορνεία “κοινωνική προσφορά”, ενώ επιπλέον όταν ο σύζυγος επέβαλλε την άμβλωση επειδή ήταν προϊόν εξωσυζυγικών σχέσεων, το κράτος θεωρούσε ότι δεν έπρεπε να επέμβει. Ο Λέοντας ο Ίσαυρος (717-740 μ.Χ.) ποινικοποίησε πρώτος την εκτός γάμου άμβλωση. Η ποινή της περιελάμβανε μαστίγωμα και εξορία. Λίγο αργότερα ο Βασίλειος ο Α΄ (867-886 μ.Χ.) κατήργησε την νομοθεσία των Ισαύρων και επανάφερε την Ιουστινιάνεια. Η τιμωρία των αμβλώσεων αφορούσε τόσο τις γυναίκες που εκπορνεύονταν όσο και σε αυτές που προχωρούσαν στην άμβλωση με τη συναίνεση του συζύγου τους κατά τη διάρκεια του γάμου.[45]

Σήμερα η Ορθόδοξη Εκκλησία πρεσβεύει ότι η άμβλωση ισούται με φόνο και ότι το έμβρυο από τη στιγμή της σύλληψης του, λογίζεται ως μία τέλεια ψυχοσωματική οντότητα, ακόμα και αν το σώμα δεν έχει σχηματιστεί. Η αρχή της ανθρώπινης ζωής, σύμφωνα με την Εκκλησία, είναι η στιγμή της γονιμοποίησης. Η Εκκλησία επιμένει στην νομική προστασία του εμβρύου από την στιγμή της σύλληψής του γιατί δεν διαφοροποιεί την γονιμοποίηση του ωαρίου από την εμφύτευσή του στην μήτρα. Η εφαρμογή της άμβλωσης ισοδυναμεί με τη θανάτωση ανθρώπου που γεννήθηκε «κατ’εικόθα και καθ’ ομοίωσίν » Θεού. Τόση η προέλευσή όσο και η αποστολή του ανθρώπου μαρτυρούν ότι η ζωή του έχει ανεκτίμητη αξία και πρέπει να τυγχάνει απόλυτου σεβασμού. Η ζωή του αγέννητου παιδιού δεν είναι ιδιοκτησία του ανθρώπου αλλά αποτελεί δώρο του Θεού και ο φόνος του είναι διπλή αμαρτία γιατί έρχεται σε αντίθεση με τη δημιουργική δράση του Θεού και καταστρέφει την εικόνα του. Για την Ορθόδοξη Εκκλησία ο άνθρωπος, από την στιγμή της συλλήψεώς του, εντάσσεται στην προοπτική της αιωνιότητας. Σύμφωνα με την Χριστιανική Ηθική το έμβρυο έχει το δικαίωμα της ταυτότητας ,της ζωής και το δικαίωμα στην αιωνιότητα.[37]

Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν απορρίπτει την έρευνα. Όμως δεν αποδέχεται την άμβλωση ακόμη και αν μέσα από τον προγεννητικό έλεγχο φανεί ότι το παιδί που θα γεννηθεί θα νοσεί από κάτι. Δεν αρνείται όμως, την πρόληψη αρκεί να γίνει πριν συλληφθεί το έμβρυο .

1.6 Επιχειρηματολογία υπέρ & κατά της άμβλωσης

Τα επιχειρήματα σχετικά με την άμβλωση στοχεύουν κυρίως στις αποφάσεις της εγκύου. Το βασικό ερώτημα και για τις δύο εκδοχές είναι εάν το έμβρυο μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ανθρώπινο υποκείμενο πριν την γέννησή του ή μετά από αυτήν.

Έτσι συναντάμε τα επιχειρήματα «των συντηρητικών» και της εκκλησίας, οι οποίοι είναι κατά της άμβλωσης και τα επιχειρήματα των φιλελεύθερων που είναι υπέρ της άμβλωσης.

Οι συντηρητικοί θεωρούν ότι διαπράττεται φόνος και για αυτό το λόγο είναι κατά της άμβλωσης. Κάθε άνθρωπος, συμπεριλαμβανομένου και του εμβρύου, έχει δικαίωμα να ζει και να αξιοποιεί τις δυνατότητές του. Κάνουν λόγο για εναλλακτικές λύσεις για την άμβλωση όπως είναι η υιοθεσία. Επίσης αναφέρουν στο ότι ο κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στη ζωή με την άμβλωση στερείται στο αγέννητο παιδί το δικαίωμα επιλογής. Επίσης θεωρούν ότι η άμβλωση καταστρέφει την ανθρώπινη ζωή και την κάνει να φαίνεται φθηνή και μίας χρήσης. Αυτό επηρεάζει την ποιότητα και την αξία της ζωής. Επιχειρηματολογούν και για τις αμβλώσεις που γίνονται επειδή διαπιστώνεται στο έμβρυο κάποιο πρόβλημα, ότι ακόμα και αυτά τα παιδιά με τυχόν αναπηρίες μπορούν να ζήσουν γεμάτες και ευτυχισμένες ζωές. Πρεσβεύουν επίσης ότι κανένα έμβρυο δεν είναι υπαίτιο για τη σύλληψη του οπότε δεν θα πρέπει να θανατώνεται.[46,47,48]

Οι υπέρμαχοι των αμβλώσεων θεωρούν ότι το έμβρυο θα αποκτήσει ζωή, όταν μόνο γεννηθεί. Υποστηρίζουν επίσης ότι το έμβρυο δεν μπορεί να θεωρηθεί άτομο με ηθικά και νομικά δικαιώματα επειδή λογίζεται σαν πρόσωπο μετά τη γέννησή του.

Ακόμη ότι σε μία έγκυο δίνεται το δικαίωμα να διαλέξει αν επιθυμεί να κρατήσει το έμβρυο ή όχι, γιατί το σώμα είναι δικό της, είναι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Το έμβρυο δεν έχει δική του αξία, γιατί εξαρτάται από το σώμα της γυναίκας η οποία το «φιλοξενεί». Στην περίπτωση του βιασμού, θα ήταν έλλειψη συμπόνιας να αρνηθεί σε μια γυναίκα το δικαίωμα της άμβλωσης. Η γυναίκα μπορεί να είναι πολύ νέα ή να έχει οικογενειακές δεσμεύσεις που καθιστούν δύσκολη ή αδύνατη την ανατροφή ενός παιδιού άρα άμβλωση γίνεται για προστατευθεί το ίδιο το παιδί. Η ζωή και η υγεία της εγκύου γυναίκας είναι πιο σημαντικά από αυτά του εμβρύου. Η ποιότητα ζωής του αγέννητου παιδιού ή των υπάρχοντων παιδιών της γυναίκας μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά από τη γέννηση. Επίσης θεωρούν ότι αν τους στερήσουν το δικαίωμα των νόμιμων αμβλώσεων θα σήμαινε επιστροφή στις παράνομες αμβλώσεις, προκαλώντας πολλά βάσανα στην υγεία και την ευημερία της γυναίκας. Επίσης στα επιχειρήματα υπέρ της άμβλωσης είναι και το επιχείρημα ότι μπορεί να ελεγχθεί και το πρόβλημα του υπερπληθυσμού.[46,47,48]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1. Σκοπός της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και ερευνητικά ερωτήματα

Τι είναι η άμβλωση; Μια ευκολία για την κοινωνία; Ένα νομικό αδίκημα; Δολοφονία; Ο εικοστός αιώνας δεν είναι ο πρώτος που αντιμετωπίζει αυτά τα ερωτήματα. Η άμβλωση ήταν κοινή πρακτική πριν από δύο χιλιάδες χρόνια.

Βλέπουμε, παρά τη νομική αποδοχή της άμβλωσης, παραμένει ένα ηθικά αμφιλεγόμενο θέμα. Στο επίκεντρο της συζήτησης για την άμβλωση βρίσκονται ερωτήματα σχετικά με τα δικαιώματα, την αυτονομία και τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία βλέπει την άμβλωση.

Η άμβλωση και τα σχετικά ζητήματα έχουν προκαλέσει σύγκρουση μεταξύ της ιατρικής προόδου και της χριστιανικής ηθικής.

Στόχος και σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας αποτελούν τα παρακάτω ζητήματα:

- το ερώτημα αν το έμβryo είναι πιθανό άτομο ή όχι. Το ζήτημα εδώ είναι αν η δυνατότητά του είναι αρκετή για να μας κάνει να αντιμετωπίσουμε ως άτομο, με πλήρη ανθρώπινα δικαιώματα.
- Τα δικαιώματα των γυναικών που συχνά έρχονται σε αντίθεση με τα δικαιώματα των εμβρύων και
- οι απόψεις της ορθόδοξης Εκκλησίας σχετικά με το θέμα της άμβλωσης και αν μπορεί η Εκκλησία να συμβαδίσει με τον νόμο.

1.2 Μεθοδολογία

Για τους σκοπούς της εργασίας έγινε ενδελεχής ανασκόπηση της υπάρχουσας ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας, έντυπης και ηλεκτρονικής. Οι βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: Google Scholar, Pubmed και η Κεντρική Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τέθηκε χρονικός περιορισμός από το 1999 και έπειτα. Χρησιμοποιήθηκαν όσα ήταν γραμμένα στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα. Επίσης επιλέχθηκαν συγκεκριμένοι όροι και λέξεις- κλειδιά που σχετίζονται με το θέμα της έρευνας. Ως λήμματα στην Αγγλική γλώσσα χρησιμοποιήθηκαν τα εξής abortion and law, abortion and

policy ,abortion and religion, unsafe abortion. Στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιήθηκαν περισσότερο τα εξής λήμματα: άμβλωση, τεχνητή διακοπή κύησης, Ορθόδοξη Εκκλησία και άμβλωση, Νομολογία και άμβλωση. Όσα κείμενα δεν τηρούσαν τα παραπάνω κριτήρια αποκλείστηκαν.

1.3 Αποτελέσματα

Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, είδαμε ότι άμβλωση είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει τις κοινωνίες από τα παλαιότερα χρόνια σε ηθικό, κοινωνικό και θρησκευτικό επίπεδο.

Στην αρχαία Ελληνική κοινωνία, ο Ιπποκράτης και ο Σωρανός τάσσονται κατά της άμβλωσης, το διαπιστώνουμε και στον όρκο του Ιπποκράτη. Σύμφωνα με τους Πυθαγόρειους το έμβρυο είναι ζωντανό όν από τη στιγμή της σύλληψής του. Αντιθέτως, ο Αριστοτέλης, ο Πλάτωνας και ο Σωκράτης ήταν υπέρ της άμβλωσης, θεωρούσαν ότι έπαιξε σημαντικό ρόλο στον έλεγχο του πληθυσμού της κοινωνίας και ότι ήταν δικαίωμα της γυναίκας να προβεί σε αυτή την πράξη. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η άμβλωση, για τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, στην πλειοψηφία τους τουλάχιστον, ήταν αποδεκτή και μία συνηθισμένη μάλλον διαδικασία στην αρχαία Ελληνική Κοινωνία.

Στην αρχαία Ρώμη, οι άνθρωποι δεν θεωρούσαν το έμβρυο ζωντανό άνθρωπο και η άμβλωση δεν αποτελεί έγκλημα κατά της ζωής του εμβρύου, αλλά ως σωματική βλάβη κατά της γυναίκας. Ο πατέρας-σύζυγος ήταν αυτός που έπαιρνε την απόφαση και είδαμε ότι γινόταν κυρίως για κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους.

Τέλος η βυζαντινή αυτοκρατορία ως τον 8^ο αιώνα όπως και η ρωμαϊκή νομοθεσία τιμωρούσε την άμβλωση μόνο όταν έβλαπτε τα δικαιώματα του συζύγου. Η συμπόρευση του Κράτους με την Εκκλησία άρχισε το 313 μ.Χ που επιτράπηκε η ελεύθερη λατρεία της. Όπου είδαμε ότι η χριστιανική διδασκαλία έπαιξε σημαντικό ρόλο γιατί εξομοίωσε την άμβλωση ως ανθρωποκτονία.

Οι λόγοι που φέρνουν μία γυναίκα να προβεί σε άμβλωση είναι αρκετοί όπως: οι γενετικές ανωμαλίες του εμβρύου, ο βιασμός ή η αναβολή της τεκνοποίησης για άλλη στιγμή, το κοινωνικό στίγμα της «άγαμης μητέρας», ο εξαναγκασμός από τρίτους και οικονομικοί λόγοι. Οι συνέπειες που μπορεί να έχει μια γυναίκα είναι τόσο οι σωματικές επιπλοκές όσο και οι

ψυχολογικές επιπτώσεις. Για να αποφευχθούν θα πρέπει η γυναίκα πριν την άμβλωση να ενημερώνεται για τις πιθανές επιπλοκές, να γίνεται προεγχειρητικός έλεγχος και θα πρέπει η διαδικασία να εφαρμόζεται σε κέντρα πλήρως οργανωμένα, όπου παρέχονται οι κατάλληλες συνθήκες για να αντιμετωπίσουν πιθανή επιπλοκή.

Είδαμε ότι και στο αλλοδαπό δίκαιο η άμβλωση παλαιότερα αποτελούσε αδίκημα και διάκονταν ποινικά ενώ στη σύγχρονη εποχή με νόμους που συνεχώς αναθεωρούνται επήλθε η αποποινικοποίηση της. Η νομοθεσία θεσπίζει τις περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες μία άμβλωση είναι νόμιμη ή όχι όπως είναι το κριτήριο της διάρκειας ζωής της εγκυμοσύνης καθώς και οι ιατρικές ενδείξεις, αν τυχόν υπάρχουν γενετικές ανωμαλίες στο έμβρυο κλπ ενώ σε αντίθετη περίπτωση θεωρείται ποινικό αδίκημα και θεσπίζει ποινές για τους υπεύθυνους της πράξης.

Στην Ελλάδα το νομικό πλαίσιο ήταν εξίσου αυστηρό με τις υπόλοιπες χώρες και απαγόρευε την άμβλωση ως έγκλημα. Στις 26 Μαΐου 1986 προχώρησε στην αποποινικοποίηση της άμβλωσης, ψηφίζοντας τον νόμο 1609/86. Αποποινικοποίηση της άμβλωσης σημαίνει πως κάτω από τις αυστηρές προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος, τόσο η έγκυος γυναίκα που συγκατατίθεται να υποβληθεί σε άμβλωση όσο και ο γιατρός της που την πραγματοποιεί, δεν έχουν ποινικές κυρώσεις.

Βάση του άρθρου 35 του Αστικού Κώδικα είδαμε ότι το πρόσωπο αρχίζει να υπάρχει μόλις γεννηθεί ζωντανό και ο νόμος του αναγνωρίζει δικαιώματα, πάντα όμως με την προϋπόθεση να γεννηθεί ζωντανό. Τα δικαιώματά του είναι: κληρονομικά δικαιώματα, δικαίωμα της προστασίας της περιουσίας του και διατροφής, δικαίωμα αποκατάστασης της βλάβης και δικαίωμα συνταξιοδότησης. Αντίθετα η Ορθόδοξη Εκκλησία υποστηρίζει την έναρξη της ανθρώπινης ζωής από την αρχή της σύλληψης του και το έμβρυο δεν θεωρείται απλώς ως γονιμοποιημένο ωάριο αλλά ως τέλειο ανθρώπινο ον. Αφού είναι άνθρωπος και πρόσωπο εν εξέλιξη η Ορθόδοξη Εκκλησία του αναγνωρίζει τα ακόλουθα δικαιώματα: 1. το δικαίωμα στην ανθρώπινη ταυτότητα, 2. το δικαίωμα στη ζωή, 3. το δικαίωμα στην αιωνιότητα.

Η θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας ακόμη και από την Βυζαντινή εποχή είδαμε ότι δεν συμφωνούσε με την εφαρμογή της άμβλωσης. Πρεσβεύει ότι η άμβλωση ισούται με φόνο και ότι ο άνθρωπος από τη στιγμή της σύλληψης του, λογίζεται ως μία τέλεια ψυχοσωματική οντότητα, ακόμα και αν το σώμα δεν έχει σχηματιστεί. Έτσι ο άνθρωπος είναι μία

ψυχοσωματική ύπαρξη που δημιουργήθηκε και δημιουργείται κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Θεού. Είναι δώρο Θεού η ανθρώπινη ζωή όπου μέσα στο έμβρυο ταπεινά εικονίζεται ο Θεός. Στο κάθε έμβρυο μαζί την σωματική ολοκλήρωση επιτελείται η γέννηση και η ανάπτυξη της ψυχής του.

Τέλος είδαμε την επιχειρηματολογία των υπέρμαχων και των πολέμιων των αμβλώσεων. Οι υπέρμαχοι θεωρούν ό,τι το έμβρυο θα αποκτήσει ζωή, όταν μόνο γεννηθεί. Υποστηρίζουν επίσης ότι το έμβρυο δεν μπορεί να θεωρηθεί άτομο με ηθικά και νομικά δικαιώματα. Επίσης μιλούν για το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, όπου μία έγκυος γυναίκα έχει το δικαίωμα να επιλέξει αν θέλει να κρατήσει το έμβρυο ή όχι γιατί το σώμα είναι δικό της και στην ουσία το «φιλοξενεί». Αντίθετα οι πολέμοι που είναι οι συντηρητικοί αλλά και οι εκπρόσωποι της Ορθόδοξης Εκκλησίας θεωρούν ότι η άμβλωση ισούται με φόνο και ότι ο κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ζωή ειδικά το έμβρυο που δεν ευθύνεται για τη σύλληψή του. Επίσης ότι τα έμβρυα είναι εν δυνάμει άνθρωποι και αξίζουν ανάλογης προστασίας.

1.4 Συμπεράσματα

Η άμβλωση είναι ένα αντικείμενο συζήτησης που έχει δημιουργήσει έντονες συγκρούσεις και ανησυχίες τόσο ανάμεσα στους πολίτες τις κοινωνίες, όσο και στους εκπροσώπους του Κράτους και της Εκκλησίας. Μέσα από την έρευνα προκύπτει ότι η κάθε πλευρά προσεγγίζει το θέμα της άμβλωσης με διαφορετικό τρόπο. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι η κοινωνία-κράτος με την πάροδο του χρόνου εξελίσσεται και υπάρχει η ανάγκη για τη θέσπιση εκσυγχρονισμένων νόμων που συμβαδίζουν με την εποχή ενώ η Εκκλησία έχει μείνει σταθερή στην άποψη της, γιατί η Θρησκεία και η πίστη στο Θεό είναι ίδια, ανεξίτηλη στο χρόνο.

Από την αρχαιότητα, η Εκκλησία έχει θεωρήσει τη σκόπιμη διακοπή της κύησης (άμβλωση) ως σοβαρή αμαρτία. Οι Θρησκευτικοί κανόνες εξομοιώνουν την άμβλωση με τον φόνο. Αυτή η εκτίμηση βασίζεται στην πεποίθηση ότι η γέννηση ενός ανθρώπου είναι δώρο από τον Θεό, επομένως, από τη στιγμή της σύλληψης, κάθε παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή ενός μελλοντικού ανθρώπου είναι εγκληματική. Η ανθρώπινη ζωή πρέπει να γίνεται σεβαστή και να προστατεύεται σε απόλυτο μέτρο από τη στιγμή της σύλληψης. Από την πρώτη στιγμή της ύπαρξής του, ένα άτομο πρέπει να αναγνωρίζεται ως προς όλα τα δικαιώματα του, μεταξύ των οποίων είναι και το απαραβίαστο δικαίωμα κάθε αθώου όντος στη ζωή. Για την

Εκκλησία δεν υπάρχει διαφορά, αν κάποιος σκοτώνει έναν ενήλικα ή ένα πλάσμα στην αρχή του σχηματισμού του. Όπως και οι πολέμιοι των αμβλώσεων πιστεύουν ότι το δικαίωμα στη ζωή του εμβρύου είναι ισοδύναμο με τα δικαιώματα των γυναικών.

Αντίθετα με την Εκκλησία, σύμφωνα με τους νόμους του κράτους το έμβρυο είναι εν δυνάμει άνθρωπος ο οποίος αρχίζει να υπάρχει από τη στιγμή της γέννησης του και έχει δικαιώματα αρκεί να γεννηθεί ζωντανό. Ο νόμος δίνει προτεραιότητα στο δικαίωμα της γυναίκας για την ελευθερία να ελέγχει το σώμα της. Βέβαια, το ελληνικό δίκαιο πάντοτε προστάτευε το κυοφορούμενο, αυτό όμως δεν ήταν υποκείμενο δικαιώματος αλλά αντικείμενο προστασίας. Επομένως όπως τονίζουν και οι υποστηρικτές της άμβλωσης, μια γυναίκα έχει περισσότερα δικαιώματα να θεωρηθεί ανθρώπινη από ηθική άποψη, καθώς, σε αντίθεση με ένα έμβρυο, έχει συνείδηση, είναι σε θέση να σκέφτεται, να αισθάνεται, να ελπίζει και να ονειρεύεται. Τέλος πιστεύουν ότι μόνο μια έγκυος γυναίκα μπορεί να λάβει την τελική απόφαση για μια άμβλωση και όχι για τον σύντροφό της ή τους συγγενείς της καθώς είναι η γυναίκα που φέρει τους κινδύνους που σχετίζονται με την υγεία και τη ζωή κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και το γεγονός της γέννησης ενός παιδιού, εκτελεί το κύριο έργο για την ανατροφή του.

Είναι προφανές ότι το πρόβλημα της άμβλωσης θα παραμείνει ένα «ανοιχτό» ηθικό πρόβλημα έως ότου βρεθούν ηθικά αξιόπιστοι τρόποι επίλυσής του (ταυτοποιηθεί, καθοριστεί και τεκμηριωθεί). Η ανάλυση της κατάστασης δείχνει ότι η κύρια δυσκολία στο δρόμο προς αυτόν τον στόχο είναι ο προσδιορισμός της κατάστασης του ανθρώπινου εμβρύου, όπου είναι και το σημαντικότερο θέμα συζήτησης, ώστε να υπάρξει μια κοινή τοποθέτηση για την αντιμετώπιση της άμβλωσης.

Ίσως τελικά μια τέτοια είδους ενέργεια, εξαρτάται από τη προσωπική βούληση του κάθε ανθρώπου.

BIBΛIOΓPAΦIA

- [1] Μπαμπινιώτης Γ, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αθήνα, Κέντρο Λεξικολογίας, 1998
- [2] Μαυροφόρου-Γιαννούκα Α, Ιατρική ευθύνη και ηθική, Β΄ Έκδοση, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2012:273
- [3] Wikipedia, Prenatal care, [10/10/2020] από: https://en.wikipedia.org/wiki/Prenatal_care
- [4] Τοκμακίδης Π, Μαιευτική, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2000
- [5] Καρπάθιος Ε, Βασική μαιευτική και περιγεννητική ιατρική, Αθήνα, Βήτα, 1999
- [6] Κοκοβίδης Α, 2020, Φαρμακευτική διακοπή κύησης, [3/09/2020] από: <https://emvriomitriki.gr/teratogona-kai-loimwksis/gynaikologika-themata/farmakeytikh-diakoph-kyhshs>
- [7] Χανδάκας Σ, Μαιευτήρας-Γυναικολόγος, [02/10/2020] από: <https://www.drchandakas.gr/%CE%B5%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%B7-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%85%CE%BC%CE%BF%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%83>
- [8] Lowdermilk P, Perry S, Νοσηλευτική μητρότητας, Αθήνα, Ιατρικές εκδόσεις Λαγός, 2003
- [9] Βικιπαίδεια, Όρκος του Ιπποκράτη, [11/11/2020] από: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%8C%CF%81%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%99%CF%80%CF%80%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%B7
- [10] Λασκαράκος Ι, Ιστορία της Ιατρικής, 1^{ος} Τόμος, Αθήνα, Ιατρικές Εκδόσεις Π.Χ Πασχαλίδης, 2004:284
- [11] Kourkouta L, Lavdaniti M, Zyga S, Views of ancient people on abortion, Health Science Journal, 2013;7(1):116-118, [09/09/2020] από: <https://www.hsj.gr/medicine/views-of-ancient-people-on-abortion.php?aid=3055>

- [12] Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, Πλάτων Πολιτεία, [14/10/2020] από: https://www.greeklanguage.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=11&page=66
- [13] Θεοδωρακόπουλου I.N, Πλάτωνος Θεαίτητος, Εισαγωγή, αρχαίο και νέο ελληνικό κείμενο, Αθήνα, 1980, Ακαδημία Αθηνών / Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Φιλοσοφίας, 149d:78 – 81
- [14] Τί γινόταν με τις εκτρώσεις στην αρχαία Ελλάδα, [15/09/2020] από: http://vickytoxotis.blogspot.com/2011/06/blog-post_28.html
- [15] Wikipedia, History of abortion, [25/09/2020] από: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_abortion
- [16] Poulakou-Rebelakou E, J. Lascaratos and S.G. Marketos, Abortions in Byzantine times (325-1453 AD), [3/09/2020] από: <https://www.medievalists.net/2013/07/abortions-in-byzantine-times-325-1453-ad/>
- [17] Δορκοφίκη Ε, Αμβλωση συνέπειες στη σωματική και ψυχική υγεία της γυναίκας, Αθήνα, Φυτράκη, 1997:120
- [18] Cockrill K, Weitz T, Abortion patients perceptions of abortion regulation, Women's Health Issues, 2010; (20): 12-19
- [19] Dimoula Y, Iordani M, Konstantinou M, Kamenidou D, Zirilios K, Katsaouni M, Galiatsatos G, Tsamoudaki S, Kabisiouli E, Attitudes towards abortion. Health Science Journal, 2007;(3):1–11, [5/09/2020] από: <https://www.hsj.gr/medicine/attitudes-towards-abortion.php?aid=5284>
- [20] Ρούπα – Δαριβάκη Ζ, Οικογενειακός προγραμματισμός και αντισύλληψη, Αθήνα, Ελλήν, 2006:150
- [21] Finer B, Frohwirth F, Dauphinee A, Singh S, Moore M, Reasons U.S. women have abortions: quantitative and qualitative perspectives, Perspectives on Sexual and Reproductive Health, 2005;37(3):110 – 118, [19/10/2020] από:

<https://www.guttmacher.org/journals/psrh/2005/reasons-us-women-have-abortions-quantitative-and-qualitative-perspectives>

[22] Jones S, Torture born: Representing pregnancy and abortion in contemporary survival – horror, *Sexuality & Culture*, 2015;(19): 426-463, [17/11/2020] από: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12119-014-9260-3>

[23] Needle R, Walker L, *Abortion counseling: a clinician’s guide to psychology, legislation, politics, and competency*, New York: Springer Publishing Company, 2018, [18/12/2020] από: <https://www.womensresourceclinic.org/post-abortion-syndrome-and-symptoms>

[24] Επιπτώσεις της έκτρωσης στην ψυχική υγεία της γυναίκας, [22/12/2020] από: <http://www.imglyfadas.gr/portal/gr/details.asp?cdPro=%7BCEB19F2E-EC3E-492C-8F8A-C36DB3772427%7D>

[25] Βάρβλογλη , Ph.D Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπεύτρια, *Έκτρωτικό χάπι και μετεκτρωτικό σύνδρομο*, 2003, [10/11/2020] από: <https://www.in.gr/2003/01/23/health/health-news/ektrwtiko-xapi-kai-metektrwtiko-syndromo/>

[26] Wikipedia, *Abortion in the United Kingdom*, [22/11/2020] από: https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_in_the_United_Kingdom

[27] Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε, *Η άμβλωση ως πρόβλημα του ποινικού δικαίου*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 1984: 91-92

[28] Wikipedia, *Abortion in France*, [28/10/2020] από: https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_in_France

[29] Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε, *Η άμβλωση ως πρόβλημα του ποινικού δικαίου*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 1984:96-97

[30] Wikipedia, *Abortion in Russia*, [26/11/2020] από: https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_in_Russia

[31] Elina Hemminki, Zhuochun Wu, Guiying Cao & Kirsi Viisainen, *Illegal births and legal abortions the case of China*, *Reproductive Health* volume 2, 2005;5,[22/11/2020] από: <https://reproductive-health-journal.biomedcentral.com/articles/10.1186/1742-4755-2-5>

- [32] Wikipedia, Abortion in China, [29/11/2020] από: https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_in_China
- [33] Νόμος Βάσεις Νομικών Δεδομένων, [8/10/2020] από: <https://lawdb.intrasoftnet.com/>
- [34] Νούλα Μ, Νομοθεσία- Δεοντολογία επαγγελματιών υγείας, Λαμία, 2007;151-152
- [35] Μαυροφόρου Αγ, Διδακτορική διατριβή με θέμα : Η αξία της συναίνεσης της ανηλίκου στην άμβλωση, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ηράκλειο, 2004: 85-87
- [36] Μαυροφόρου-Γιαννούκα Α, Ιατρική ευθύνη και ηθική, Β΄ Έκδοση, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2012:274-276
- [37] Νόμος Βάσεις Νομικών Δεδομένων, [8/10/2020] από: <https://lawdb.intrasoftnet.com/>
- [38] Εκκλησία Επίσημον Δελτίον της Εκκλησίας της Ελλάδος, 2006, Αθήνα, Τεύχος 2, http://www.ecclesia.gr/greek/press/ekklisia/2006_februarios.pdf
- [39] Κόιος Ν, Βιοηθική Συνοδικά Κείμενα Ορθοδόξων Εκκλησιών, Σταμούλη, Αθήνα, 2007: 92-96
- [40] Ζητήματα βιοηθικής, [13/8/2020] από: <https://mospat.ru/gr/documents/social-concepts/xii/>
- [41] Herman T. Engelhardt, Οι εκτρώσεις και οι πόλεμοι των πολιτισμών, 2009, [25/11/2020] από: <http://www.diakonima.gr/2009/11/05/%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CE%B9-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9/>
- [42] Βάντσος Μ, Ηθική θεώρηση της έκτρωσης, Κορνηλία Σφακιανάκη, 2009:203
- [43] Αγγέλη ΑΙ, Διπλωματική εργασία με θέμα: Καταστροφή της ανθρώπινης ζωής κατά το «Πηδάλιον», ΕΚΠΑ, Αθήνα, 2018
- [44] Ξεσφύγγης Δ, Η άμβλωση στους αρχαίους Έλληνες και στον Μ. Βασίλειο, 2014, [14/12/2020] από: <https://www.pemptousia.gr/2014/01/i-theorisi-tis-amvlosis-stin-archea-ell/>

[45] Τσιόμαλου Γ, Διπλωματική εργασία: Η νομοθεσία περί της τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης- Κοινωνιολογική Προσέγγιση, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2010

[46] Αμβλώσεις, Αίθρα Αντωνιάδου, 2018, [25/09/2020] από:

<https://schoolblender.wordpress.com/2018/11/03/%CE%B1%CE%BC%CE%B2%CE%BB%CF%89%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%83/>

[47] Κοινά επιχειρήματα υπέρ και κατά της άμβλωσης, 2020, [14/12/2020] από:

<https://www.greelane.com/el/%CE%BA%CE%BB%CE%B1%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B5%CF%82/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/arguments-for-and-against-abortion-3534153/>

[48] Mikolajczak M, Bilewicz M, Foetus or child? Abortion discourse and attributions of humanness, British Journal of Social Psychology, 2015, 54:500-518, [12/12/2020] από:

<https://psycnet.apa.org/record/2015-41777-006>